2nd International Vocational Science Symposium., IVSS 2018
2. Uluslararası Mesleki Bilimler Sempozyumu, IVSS 2018

http://www.meslekisempozyum.com

IVSS 2018

© Mesleki Bilimler Dergisi (MBD) & Ankara Üniversitesi

Received date; reviewed; accepted date

Meslek Lisesi Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Algısı

Öğr.Gör.Bülent DUMAN [1]

[1] Balıkesir Üniversitesi, Bigadiç Meslek Yüksekokulu, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
Sorumlu Yazar: bduman@balikesir.edu.tr (Bülent DUMAN)

Özet: İster gelişmiş, ister gelişmekte olan ekonomilerde muhasebe kişiler, işletmeler ve devlet için önemi büyüktür. İşletmelerin yapmış olduğu faaliyetlerin düzenli ve sistematik biryapıda takibinin sağlanabilmesi, gerekli bir takım raporların hazırlanması mevcut durum ile planlanan durum arasındaki farklılıkların tespit edilmesi iyi bir muhasebe sistemi ile sağlanabilir. İşletmenin aksayan yönlerini belirtmek, organizasyonu değerlendirmek, beklenen sonuçları göstermek ve kaçınılması gereken durumları ortaya koymak suretiyle yönetime yön vermek yine muhasebenin işidir. Muhasebe devlet açısından da, vergi yükünün hesaplanmasında son derece önemli bir sistemdir. Kişiler ve işletmeler devlete ne kadar vergi vereceğini muhasebe sayesinde belirlemektedir.

Teknik olarak ülkedeki muhasebe uygulaması kanunlarla şekillendirilmiş olsa bile bu sistemi uygulayan elemanlarında mesleki eğitimlerinin iyi verilmiş olması gerekir. Ayrıca insanlar mesleklerini icra ederken kendilerini mesleğe aidiyet duygusuyla bağlı hisseder, bir meslek mensubu olarak görürlerse yapılan iş ve sonucunda alınan iş tatmini de fazla olacaktır. Bu çalışma muhasebe mesleğine ara elaman yetiştirmenin temel taşı olan meslek liselerin muhasebe bölümünde okuyan öğrencilerin, muhasebe mesleğine bakış açılarını, yükseköğrenimde muhasebe ve vergi uygulamaları bölümünü tercih edip etmeyeceklerini ve bu tercihlerini etkileyen faktörleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada örneklem olarak; Balıkesir ili ile tüm ilçelerindeki meslek ve teknik liselerinde okuyan muhasebe finans alanı öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket uygulanmış ve 908 anket cevaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin genel olarak muhasebe meslek algısı yüksek olmakla birlikte, okudukları mezuniyet aşamasına doğru yani sınıf atlama ilerledikçe meslek algısı ve mesleki tutumda azalma meydana gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Meslek Algısı, Mesleki Eğitim, Meslek Mensubu, Muhasebe Bölümü*

Vocational High School Accounting Students' Perception of the Accounting Profession

Abstract: Accounting is of great importance for people, companies, and governments both in developed and developing economies. The systematic tracking of activities that are carried out by the companies, the arrangement of several necessary reports, and the investigation of the differences between the existing and planned situations can only be accomplished through a well-designed

DOI:

accounting system. Moreover, indicating the problematic sides of the company, evaluating the organization, steering the management by revealing the expected results and stating the situations to be avoided are the duties of accounting profession as well. Accounting is also vital for the government in the calculation of tax. How much tax will be paid by the people or the companies are determined through accounting.

Even though the implementation of accounting has been regulated by law in a country, members of accounting profession who implement the system should be well-trained in their professions. Furthermore, if people feel a sense of belonging to their professions, this leads to more satisfaction on their professions. The current study aimed to investigate the students' perceptions on the accounting profession in accounting programs at vocational high schools that are the keystone institutions in training members of the accounting profession, whether the students will prefer the department of accounting and taxation in higher education and the factors which influence students' preferences. For the method, a questionnaire was administered to the accounting department students at Vocational High Schools in Balıkesir. A questionnaire was applied as data collection tool and 908 questionnaires were answered. As a result of the analysis made, the students' perception of accounting profession was high in general, but towards the graduation stage, that is, as the class jump progressed, the perception of profession and professional attitude decreased.Key words: Perception of profession, Professional training, Member of profession, Accounting Department.

Keywords: Occupational Perception, Vocational Education, Professional Member, Accounting Department

1. GİRİŞ

Ülkelerin kalınması ve gelişmesi için sanayileşme temel şarttır. Sanayileşmiş toplumlarda endüstrisi içerisinde çalışabilecek gerekli bilgi ve donanıma sahip olan iş beceri ve ahlakı oturmuş, örgüt yapılanması içerisinde varlığını devam ettirme gayreti içerisinde olan kalifiye elemanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Ara istihdam mekanizmasındaki kalifiye elemanların bilgi ve tecrübeleri toplum içerisinde sanayileşmenin ivmesi ve devamlılığı için temel şartlardan biridir. Vasıflı ara elemanlar ya endüstrinin kendi içerinde usta çırak ilişkisi içerisinde yetiştirilebilir yâda eğitim yoluyla bu donanım kazandırılabilir. Usta çırak ilişkisi sanayi toplumları için çok fazla işlerlikli olmayıp bu kurum kendisini yavaş yavaş eğitim kurumuna bırakmıştır. Eğitim kurumu bu vasıfla hem toplum içerisindeki bireylere bir iş becerisi kazandırmak, hem de endüstri kurumlarına kalifiye eleman yetiştirmek gibi bir vasfı üstlenmiştir.

Ülkemizde sekiz yıllık temel eğitim akabinde mesleki eğitim kurumlarına öğrenciler yönlendirilmekte, bu eğitim kurumlarında öğrencilere alanları ile ilgili gerekli donanım verilmeye çalışılmaktadır. Ancak ülkemizde aileler genellikle çocuklarını mesleki eğitim vermeyen okullara yönlendirmektedir.

Ortaokulu bitiren öğrencilerden akademik başarısı yüksek olanlar çoğunlukla genel ortaöğretim okullarını tercih ederken orta ya da düşük akademik başarı gösterenler mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarını tercih etmektedir (Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı, (2014-2018),2014). Sınav sonuçlu bir yaklaşımla bakıldığından mesleki eğitim yeterli ilgiyi görememektedir. Oysaki mesleki eğitim öğrenciye sınav stresi yaşatmadan kendi ilgi ve kabiliyetine dönük olarak, kendi isteği ve öğretmenleri tavsiye ve desteği ile kısa vade gözetilmeksizin uzun vadede verilecek eğitimle kalifiye bir elaman olma niteliği kazandırmak olmalıdır.

Ülkemizde 1980 yılına kadar kamu kurumları sanayi içerisinde öncü bir roldedir. Bu dönemde kamu kurumları sanayi içerisinde yer almış ve kalkınma politika ve planları bu doğrultuda olmuştur. 1980 yıllardan itibaren tam tersi bir yapılanma ile kamunun başat rolü azalmış ve hür müteşebbislere gerekli destekler verilmiştir. Ülkemiz gelişmekte olan ülkeler kategorisinde yer almaktadır. Gelişmiş ülke seviyesine çıkabilmek için artık üretmek yeterli olmamakta kaliteli mal ve hizmet üretmesi, bu

ürettiği ürünlerin pazarlanabilmesi ve satış sonrası müşteri tatminini sağlaması gerekmektedir. Üretim prosesinin her aşamasına bakıldığında ana omurgayı ara elemanların oluşturduğu, yine pazarlama ve satış sonrası hizmetlerde de ara elemanların öncü rolü olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle vasıflı ara eleman yetiştirilmesi aslında ülkenin sanayisinin büyümesinde en önemli faktörlerden biri olduğu anlaşılacaktır.

Mesleki ve teknik programlar içerisinde yer alan muhasebe bölümlerinde okuyan öğrencilerin muhasebe mesleğine bakış açıları, bu bölümü neden seçtikleri, mesleğe yatkınlık ve mesleğini sevmesi gelecekte muhtemelen yapacakları muhasebe mesleğinin bugünü hakkında ön bilgilere haiz olmak önemli bir husustur. Muhasebe işletmenin büyüklüğüne bakılmaksızın faaliyette bulunan tüm kurum ve kuruluşlar için önemlidir. Muhasebe bir işletmenin tüm faaliyetlerini belgeleriyle kaydeden gerekli tablolar hazırlayarak işletmenin durumu hakkında öngörüler sunan, işletmenin ürettiği bir birim malın maliyetini hesaplayarak bunun üzerinde bir fiyatın oluşmasını sağlayan bir departmandır. Mesleki eğitim içerisinde yer alan muhasebe programlarının amacı finansal kurum ve kuruluşlar ile sanayi ticaret ve hizmet işletmelerine ön muhasebe ile ilgili ara eleman ihtiyacını karşılayacak kalifiye eleman yetiştirmektir. Mesleki ve teknik liselerdeki muhasebe bölümlerinin amacı da bu kalifiye elemanların bilgi ve becerilerini artıracak gerekli mesleki bilgiyi, teorik ve uygulamalı olarak verebilmektir.

Mesleki eğitim verilirken genel eğitim politikası ve ders müfredatlarının yanı sıra dış paydaşların beklentileri de önemlidir. Mesleki eğitimde teorik bilgilerin yanı sıra öğrencileri mesleki pratik bilgi ve beceri sahibi yapmak, iletişim becerilerini geliştirmek, ekip çalışması ile örgüt kültürüne adapte etmek, problem çözme yabancı dil ve iş ahlakı konularında yetkinlik kazandırmak gerekir.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda ülkemizde eğitim aşamasındaki öğrencilere mesleki rehberlik hizmetleri verilmektedir. Mesleki rehberlik, bireyi meslekler hakkında bilgilendirerek ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendine uygun bir mesleği seçip bu alanda ilerlemesine yardım etme sürecidir. Bu süreç bireyin geleceğini planlamasını ve bir iş bulması konusunda doğru karar almasını kapsamaktadır. Ülkemizde mesleki rehberlik hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülmektedir. MEB bünyesindeki tüm rehberlik ve psikolojik danışma (PDR) hizmetleri okul rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezleri aracılığı ile Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. Bu hizmetler kişisel ve sosyal rehberlik, eğitsel rehberlik ve mesleki rehberlik olmak üzere üç temel başlık altında toplanmaktadır (Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı, (2014-2018),2014).

2. MESLEKİ EĞİTİM

Teknolojideki hızlı değişim ile birlikte ortaya çıkan yeni bilimsel ve teknik alanlar, nitelikli işgücüne duyulan ihtiyacı her geçen gün artırmakta ve çağdaş teknolojileri içeren kaliteli bir mesleki ve teknik eğitimi zorunlu hale getirmektedir. Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak iş piyasası sürekli olarak değişmekte ve bu değişimler bireyin bir işte istihdam edilebilmesi için gereken mesleki nitelikleri de farklılaştırmaktadır. İş için gerekli mesleki niteliklerin değişmesi mesleki ve teknik eğitimde de kapsamlı değişimleri gerekli kılmaktadır. Ülkemizde 2014-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planında yer alan öncelikli dönüşüm programlarından "Temel ve Mesleki Becerilerin Geliştirilmesi Programı" bu çerçevede oluşturulmuştur. Söz konusu programda bireylerin, mesleki becerilerinin yanı sıra, iş yaşamının gerektirdiği temel becerilere sahip olması, eğitim sistemi ile çalışma hayatı arasındaki ilişkinin güçlendirilmesinin ülkemizdeki insan kaynağının gelişimi açısından önemi vurgulanmıştır. Ayrıca bu programla bireylerin, çalışma hayatının gerektirdiği bilgi ve iletişim teknolojileri, yabancı dil, finansal okuryazarlık, problem çözme, eleştirel düşünme, iletişim, liderlik, kariyer planlama ve iş arama gibi temel beceriler ile sanatsal ve sportif becerilere sahip olması amaçlanmaktadır (Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018),2014).

Genel anlamada mesleki eğitim, toplumu oluşturan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile meslek alanında bireysel gelişmeyle birlikte beceri ve davranış kazandıran, bireylerin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştirerek topluma faydalı olma faaliyetidir (MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED),2010).

Mesleki ve teknik eğitim, Türk eğitim sisteminin en önemli alanlarından biridir. Gerek milli eğitim bünyesinde açılan meslek liseleri ve Anadolu meslek liseleri gerekse üniversitelerde meslek yüksekokulları bünyesinde bu eğitim verilmektedir.1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türk milli eğitiminin temel amaç ve temel ilkelerini belirlenmiştir. Mesleki ve teknik eğitime ilişkin amaç ve ilkeler söz konusu kanun da yer almaktadır. Bu kanuna göre mesleki teknik eğitimin temel amacı eğitim alan öğrencinin kendini mutlu hissedeceği bir meslek sahibi yapmak ve bu meslek ile ilgili bilgi becerilerini artırmak olarak belirlenmiştir (MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı,2012). Ancak; Ekonominin ihtiyaç duyduğu alanlardaki nitelikli personel temininde zorluk yaşanmasına rağmen, mesleki ve teknik eğitim mezunlarının işsizlik oranı yüksektir. Bu oran 2002 yılında %14, 2007 yılında %12 ve 2012 yılında ise %10,1 olarak gerçekleşmiştir(Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018),2014).

Halen lise düzeyinde ve yükseköğretim kurumlarında önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde muhasebe eğitimi ve öğretimi yapılarak, muhasebe alanında gereksinim duyulan nitelikli insan gücü yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak formel bir yapı içinde yapılan muhasebe eğitim ve öğretimi muhasebe mesleğini icra etmek için yeterli olamamaktadır. Bunun nedeni olarak küresel bir dünyanın yarattığı etkilerden muhasebe mesleğinin de etkilenmesi ve muhasebe mesleğine girişte daha fazla gereksinim duyulan mesleki bilgi ve becerilerdir. Bu bağlamda, muhasebe alanında yeni bilgilerin elde edilmesi, mesleki bilgi ve becerilerin arttırılarak gereksinim duyulan muhasebe hizmetlerinin daha etkin ve kaliteli olarak sunulması açısından örgün eğitimden sonra da sürekli bir eğitim gereksinimi olmaktadır (Şengel,2010).

Eğitim sistemi yanında sürekli eğitim sistemi içerisinde Muhasebe eğitimi Meslek odaları tarafından da yapılmaktadır. Türkiye'de Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) ve Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği Temel Eğitim Staj Merkezi (TESMER) tarafından bu eğitimleri kapan köklü meslek odalarıdır. İlgili fakültelerin lisans düzeyinde mezun olan adaylar serbest muhasebeci mali müşavir olabilmek için stajyerlik sınavına girerler. Sınavda başarılı olanlar meslek mensubu yanında üç yıl staj eğitimini tamamlar ve serbest muhasebeci mali müşavirlik yeterlilik sınavına girilir. Bu sınavda da başarılı olanlara meslek mensubu unvanı verilir.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Meslek algısı konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların genellikle üniversite düzeyinde eğitim yapan önlisans, lisans. Yüksek lisans veya doktora öğrencilerine yapıldığı meslek lisesinde okuyan öğrencilere bu konuda yapılan araştırmaların çok az ve sınırlı olduğu görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avusturalya'da da muhasebe öğrencilerinin kariyer seçiminde etkili olan faktörlerin tespitine yönelik benzer çalışmalar yapılmıştır. Aynı şekilde, Carpenter ve Strawser (1970), muhasebe öğrencilerinin iş seçim tercihleri üzerine bir çalışma yapmıştır. Yine Paolillo ve Estes (1982) yılında öğrencilerin muhasebe, mühendislik, tıp ve hukuk meslek dalları arasında kariyer seçimini etkileyen faktörleri incelemiştir. Tüm bu çalışmaların yanında Auyeung ve Sands, 1997 yılında farklı bir çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışmada, muhasebe mesleğinin seçimi ile ilgili faktörlerin etkisinin, öğrencilerin kültürel yapılarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin kariyer seçimleri ile ilgili, bir başka araştırma ise 2000 yılında Smyth ve Hannan tarafından yapılmıştır. Smyth ve Hannan yaptıkları bu çalışmada, öğrencilerin kariyer seçimleri ilgili kararlarını yüksekokul düzeyinde ikinci sınıfta verdikleri sonucuna ulaşmışlardır (Dinç,2008).Demir ve Subaşı (2008), Bilecik ve Eskişehir illerinde meslek yüksekokulları, muhasebe programlarına sınavsız geçen öğrencilerin profillerini ve muhasebe mesleğine bakış açılarını ortaya çıkarmaya yönelik yapmış oldukları çalışmada; meslek liselerinin son sınıf öğrencileri muhasebecilerin geniş iş olanaklarına sahip olduklarını, mesleğin prestijli bir meslek olduğunu ve

ruhsatlı muhasebecilerin bir iş yerine bağlı olarak çalışanlara göre daha çok kazandıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Dinç (2008), yaptığı araştırmada meslek yüksekokulu muhasebe programı öğrencilerinin meslek seçiminde etkili olan faktörlerin incelenmesinde, muhasebe programı öğrencilerinin %75'i muhasebe mesleğini tercih edeceklerini söylemiştir. Yine aynı çalışmada cinsiyetin ve akademik başarının kariyer seçiminde önemli etkiye sahip olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Güney Afrika yerleşim Üniversitesi'nde ekonomi ve işletme bilimleri yüksek lisans öğrencilerine yapılan çalışmada katılımcılar muhasebeyi ilginç bir meslek olarak algılayıp, kadın ve erkek öğrenciler arasında meslek algısında farklılık bulunmazken etnik kökeni farklı öğrencilerin meslek algısı farklılık tespit edilmiştir (Wessels ve Steenkamp, 2009). Muhasebe mesleğinin geleceğinin, öğrencilerin öğretim durumlarıyla ne denli ilişkili olduğuna bakılmıştır. Genel olarak birinci öğretim öğrencilerinin, ikinci öğretim öğrencilerine oranla mesleğin geleceğine ve MYO'da aldıkları eğitime daha olumlu baktıkları görülmüştür (Özcan,vd., 2009). Malthus ve Fowler (2009), Lise öğrencilerinin ve kariyer danışmanlarının, muhasebecilerin gerçekte iş ne yaptığını ve muhasebecinin olumsuz bir imajına sahip olduklarına dair sınırlı bir bilgiye sahip olduğunu bulmuştur. Bununla birlikte, 13 yaşında muhasebe eğitimi gören öğrencilerin ve lise muhasebe öğretmenlerinin muhasebe mesleği ile daha olumlu bir görüşe sahip oldukları bulunmuştur.

Dumlupınar Üniversitesi uygulamalı bilimler yüksekokulu muhasebe bölümü birinci sınıf öğrencilerine yapılan çalışmada; öğrencilerin muhasebe bölümünü tercih etme nedeni muhasebe hakkında daha fazla bilgiye sahip olma isteği çıkmıştır (Zeytinlioğlu,2012). Öğrenciler giriş muhasebe dersinin ve muhasebe mesleğinin algılarının incelenmesinde, öğrenciler muhasebeye olan ilgilerine göre farklılık gösterdiği, muhasebeye ilgisi olmayan öğrencilerin dönem başında dersle ilgili pozitif algıları varken dönem sonunda derse azalan algıları belirlenmiştir. Muhasebeye olan ilgiyi etkileyen en önemli faktörler dersin algılanan zorluk seviyesi olduğu tespit edilmiştir(Manganaris ve Staphis,2012).

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi işletme bölümü öğrencilerine yapılan çalışmada öğrencilerin muhasebe mesleğine yönelmedikleri saptanmıştır. Bunun nedeni olarak öğrencilerin işletme eğitimi sürecinde aldıkları muhasebe derslerinin zorluğu olduğu söylenebilir (Tepeli ve Kayıhan,2015). Mbawuni (2015), Gana muhasebe öğrencilerinin genel olarak, hem Lisans hem de lisansüstü muhasebe öğrencilerinin muhasebe mesleği ile ilgili olumlu algıları olduğunu görülmüştür. Duman(2015), teknik liselerde muhasebe eğitimi alan öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin muhasebe bölümünde okumaktan mutlu oldukları anlaşılmaktadır. Yine öğrenciler muhasebecilik mesleğinin itibarı yüksek bir meslek olduğunu, muhasebe mesleğinin kazancı yüksek olduğunu ve muhasebe mesleğini önemli meslekler arasında gördüklerini, mesleki kariyer olanaklarının yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Jindrichovska ve Kubickova (2016), Çek cumhuriyeti ve Çin'de üniversite birinci sınıf öğrencilerine yapılan araştırmada muhasebe mesleği ve model iş durumları üzerinde muhasebecilerin rolü konusunda görüş farklılıkları olduğunu bulunmuştur. Farklı kültürlerin muhasebe mesleğini farklı algıladıkları sonucunu çıkarmıştır. Algı konularında, profesyonel bir organizasyonun rolü ve finansal bilgilerin bozulmasına yaklaşım anahtar farklılıklar olarak belirlenmiştir.

4. METOT

Bu araştırmanın amacı, muhasebe mesleği ile ilk bilgilerin verildiği eğitim merkezleri olan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde okuyan öğrencilerin muhasebe mesleği ile ilgili tutumları, düşünceleri, üniversite tercihlerinde muhasebe bölümlerini tercih edip etmeyecekleri, muhasebe bölümünü kendi istekleri ile tercih edip etmedikleri, tercih etmedilerse bunun nedenleri konusunda araştırma yapılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan veriler anket yoluyla toplanmıştır. Yapılan ankette Albez ve Bilici'nin (2012) kullandığı ölçekten faydalanılmış olup, yaptığımız araştırmaya göre birkaç değişiklik yapılmıştır. Ankette yedi adet demografik özelliklerle ilgili soru, ayrıca beşli likert ölçeğine göre hazırlanmış ve farklı faktörleri içeren 18 adet soru hazırlanmıştır.

Araştırmanın anakütlesi Balıkesir ilinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak muhasebe finansman alanında eğitim alan 10, 11 ve 12 sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Dokuzuncu sınıflar henüz bölüm tercihi yapmadıklarından araştırmanın dışına tutulmuştur.

Örneklem olarak Balıkesir'de muhasebe finansman alanında eğitim yapan 19 lise mevcuttur. Bu liselerin 15'inden veriler toplanmıştır. İki lisede muhasebe finans alanında hiç öğrencisi olmayıp, diğer iki lisenin de muhasebe finans alanındaki öğrenci sayısı 20'nin altında olduğundan araştırmaya katılmamıştır. Araştırma kapsamında liselere Balıkesir Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan izinle anket yapılmış ve 908 anket cevaplanmıştır.Anket sorularının güvenilirliği test edilmiş ve Cronbach's Alpha katsayısı .72 olarak hesaplanmıştır. Verilerin çözümü SPSS 17 for Windows istatistik paket programından yararlanarak yapılmıştır. Çıkan sonuçlar tablolara dökülerek yorumlanmıştır.

5. BULGULAR

Betimsel Analiz

Öğrencilerin mesleki tercihleri, mesleğe yönelik tutumları ve mesleki algılarını belirlemek için betimsel analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Betimsel Analiz Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Tercih	908	1.00	5.00	3.38	.66	-.298	.209
Meslek Algısı	908	1.00	5.00	3.59	.73	-.601	.667
Tutum	908	1.00	4.88	3.24	.68	-.525	.242

Öğrencilerin muhasebe mesleğine ilişkin Meslek Algıları (Ort.=3.59, SS=.73) olumludur. Muhasebe bölümünde öğrenim gören öğrencilerin muhasebecilik mesleğine yönelik algıları olumlu olmakla birlikte mesleğe yönelik tercihleri (Ort.=3.38, SS=.66) ve mesleğe yönelik tutumları (Ort.=3.24, SS.68) olumsuzdur.

Cinsiyet Açısından Analiz

Muhasebecilik bölümü öğrencilerinin meslek algıları, mesleki tercihleri ve mesleğe yönelik tutumlarının cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Gruplar t Testi ile analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Bağımsız Gruplar t Testi Analiz Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	N	Ort.	SS	Levene Testi		t	p	Cohen d
					F	p			
Tercih	Erkek	481	3.35	.67	.648	.421	-1.415	.157	-
	Kadın	426	3.41	.66					
Meslek Algısı	Erkek	481	3.54	.76	3.070	.080	-2.154	.032*	.21
	Kadın	426	3.69	.69					
Tutum	Erkek	481	3.17	.70	.455	.500	-3.308	.001*	.22
	Kadın	426	3.32	.65					

*p<.05

Analiz sonucunda muhasebe bölümü öğrencilerinin melek tercihleri cinsiyet açısından farklılık göstermemektedir (t=-1.415, p>.05). Meslek Algıları cinsiyet açısından farklılık göstermektedir (t=-2.154, p<.05). Erkek öğrencilerin ortalaması (Ort.=3.54, SS=.76), kadın öğrencilerin ortalamasından (Ort.=3.65, SS=.69) daha düşüktür. Kadın öğrencilerin meslek algısı daha olumludur. Muhasebe bölümü öğrencilerinin muhasebecilik mesleğine yönelik tutumları da cinsiyet açısından farklılık

göstermektedir (t=-3.308, p<.05). Kadın öğrencilerin ortalaması (Ort.=3.32, SS=.65) erkek öğrencilerin ortalamasından (Ort.=3.17, SS=.70) daha yüksektir. Kadın ve erkek öğrencilerin tutum puan ortalamaları düşük olmakla birlikte kadınlarınki olumluya daha yakındır. Farklılığın olduğu gruplarda etki büyüklüğü için yapılan analiz sonucunda (Meslek algısı için Cohen d=.21; Tutum için Cohen d=.22) düşük düzeyde sonuç elde edilmiştir.

Sınıf Düzeyi Açısından Analiz

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre mesleki tercih, algı ve tutumlarının farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizi ile Analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

		N	Ort.	SS	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey	f^2
Tercih	a-10 Sınıf	340	3.41	.63	.682	.341	.776	.461	-	
	b- 11 Sınıf	315	3.37	.64	397.733	.439				
	c- 12 Sınıf	253	3.35	.72	398.415					
Meslek Algısı	a-10 Sınıf	340	3.64	.67	9.607	4.804	9.136	.000*	a,b>c	.13
	b- 11 Sınıf	315	3.67	.74	475.853	.526				
	c- 12 Sınıf	253	3.43	.77	485.460					
Tutum	a-10 Sınıf	340	3.35	.64	10.886	5.443	12.143	.000*	a,b>c	.11
	b- 11 Sınıf	315	3.24	.67	405.662	.448				
	c- 12 Sınıf	253	3.08	.70	416.548					

*p<.05

Analiz sonucunda öğrencilerin meslek tercihlerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık yoktur (F=.776, p>.05). Meslek algısı (F=9.136, p<.05) ve tutumlarında (F=12.143, p<.05) anlamlı farklılık belirlenmiştir. Meslek algısı açısından 10. Sınıf (Ort.=3.64, SS=.67) ve 11. Sınıfların ortalaması (Ort.=3.67, SS=.74), 12. Sınıfların ortalamasından (Ort.=3.43, SS=.77) daha yüksektir. Tutum açısından yapılan analizde de 10. Sınıf (Ort.=3.35, SS=.64) ve 11. Sınıfların ortalaması (Ort.=3.24, SS=.67), 12. Sınıfların ortalamasından (Ort.=3.08, SS=.70) daha yüksektir. Meslek algısı ve tutumlar son sınıflarda daha düşüktür. Meslek algısı ve tutumlardaki farklılığa ilişkin yapılan etki büyüklüğü analizinde (Meslek Algısı f^2=.13; Tutum f^2=.11) düşük düzeyde bir sonuç elde edilmiştir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Mesleki ve teknik liseler, işgücünün ihtiyaç duyduğu vasıflı ara elemanların yetiştirilmesini sağlayan okullardan biridir. Milli Eğitim Bakanlığı lise çağına gelmiş birçok öğrenciye meslek kazandırmak amacıyla Türkiye'nin her il ve ilçesine bu vasıftaki okullardan açmıştır.

Yapmış olduğumuz bu çalışmada öğrencilerin muhasebe bölümünü tercih nedeninin meslek algısı ve tutumu, tutum da meslek algısını etkilediği hipotezi ile yola çıkılmıştır. Bu amaçla mesleki ve teknik liselerinin 10, 11 ve 12 sınıflarında muhasebe programları okuyan öğrencilerin muhasebe mesleği hakkındaki tutumları, meslek algıları ve muhasebe bölümünü tercih nedeni yansıtılmaya çalışılmıştır. Balıkesir'de muhasebe finansman alanında eğitim yapan 15 lisede okuyan öğrencilerine anket uygulanmıştır.

Anket sonucunda öğrencilerin muhasebe meslek algısının yüksek olduğu görülmüştür. Mesleğe yönelik tercih ve tutumları ise olumsuzdur. Öğrencilerin muhasebecilik mesleğini itibarı yüksek bir meslek olarak algılamaları, önemli meslekler arasında olduğunu düşünmeleri, mesleğin

kariyer olanaklarının yeterli olduğunu ifade etmeleri mesleğin algılanması anlamında olumludur. Bu sonuçlar Albez ve Binici'nin(2012) yılında yaptığı çalışma ve Otlu, Durmuş ve Solak'ın(2012) yaptığı çalışmaları desteklemektedir. Bu çalışmalarda muhasebe mesleğinin güncel ve geçerli bir meslek olduğu ortaya konulmuştur. Ancak öğrencilerin gelecekte bu mesleği icra edecek yükseköğrenimdeki bölümleri tercih etmeme istekleri, bu bölümde okusalar da iş bulmada zorlanacakları, muhasebe bölümünde okumayı yakın arkadaşlarıma tavsiye etmeme konusundaki ifadeleri üzerinde düşünülmesi gereken konulardır.

Cinsiyet bağlamında meslek algısı ve mesleki tutumun kadın öğrencilere göre erkek öğrencilerde daha düşük çıkmasıdır. Muhasebecilik mesleği daha fazla masa başı çalışmayı gerektirdiği ve genellikle ofis ortamlarında çalışıldığı için erkeklerin ilgisinin azaldığı, buna karşın kadınların ilgisinin arttığı veya toplum içerisinde muhasebe meslek algının yavaş yavaş değiştiği sonucuna varabiliriz. Önceleri serbest muhasebeci mali müşavirlik unvanında erkeklerin sayısı fazla iken tüm meslek gruplarında olduğu gibi muhasebecilik mesleğinde de kadınların sayısının artması muhasebe bölümünde okuyan kadın öğrencilere bir rol model anlayışıyla olumlu etkiler getirmiş olabilir. Bu sonuç Hashin vd., (2012), yapmış oldukları çalışmayı kısmen desteklemektedir. Bu çalışmada katılımcılar, muhasebe mesleğinin iyi olduğunu, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre muhasebeci olma isteğinin yüksek olduğu, muhasebe mesleğinin prestijli olduğunu algılamada cinsiyet farkı olmadığı görülmüştür.

Yaptığımız çalışmada öğrencilerin verdiği ifadelere göre meslek algısı ve mesleki tutum 10 ve 11 sınıflarda yüksek iken, 12 sınıflarda bu algının düştüğünü görmekteyiz. Öğrenciler lise eğitiminde 10 ve 11 sınıflarda okul içerisinde eğitim almakta, 12 sınıfta ise staja çıkıp okuldaki teorik bilgiyi pratik bilgi ile bütünleştirme çabasına girmektedir. Yaptığımız çalışmada verilen ifadelere göre meslek algısı ve mesleki tutum oluşturmada lise eğitiminin olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Ancak öğrenciler 12 sınıfta dış paydaşlarla yaptığı stajın sonucunda iki senede aldığı bu olumlu tutum yönü değişmektedir. Bu nedenle öğrencilerin staj yaptıkları dış paydaşların önemi büyüktür. Staja gelen öğrencilere mesleği anlatma, mesleki kariyer olanaklarını pekiştirme, meslek ile ilgili bilgi ve tecrübelerini aktarma konusunda bir takım sıkıntıların olduğu düşünülmektedir. Bu konunun ayrıca araştırılması gerekmektedir. Çünkü mesleki eğitim okul dışında dış paydaşlarında katkısı ile ancak anlamlı bir sonuca ulaşabilir. Günümüzde mesleki bilgi veren okulların dış paydaşlara yakın olan, örneğin organize sanayi bölgelerinde kurulması düşüncesi varken, ayrıca vasıflı ara eleman bulma konusunda sıkıntılar yaşanırken staja gelen öğrencilerin staj yerlerince külfet olarak görülmeyip, bu öğrencilere mesleği sevdirmeye yönelik adımlar atılması daha olumlu sonuçlar verebilir. İstihdam politikalarında mesleki eğitim almış kişilere öncelik verilmesi okullara olan talebi artırıcı rol oynayabilir. Bunların her biri eğitim politikası içerisinde tartışılması gerekli sorunlardır. Ayrıca mesleki rehberlik hizmetlerinin işlerliğinin ne olduğu, bu hizmeti sağlayan eğitimcilerin bu konudaki yetkinliğinin olup olmadığı ayrıca araştırılmalıdır.

Sonuç olarak mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrenciler vasıflı ara eleman ihtiyacının kaynağını oluşturan can damarlarından biridir. Burada okuyan her öğrenciye mesleki aidiyet duygusunun kazandırılması, staj yapılan yerlerde bu öğrencilere geleceğin meslektaşı gözüyle bakılması mesleğe olan saygıyı, bu felsefeyle yetiştirilen yeni kuşaklarında mesleği sevmesine yardımcı olabilir.

7. KAYNAKÇA

Albez, Ş., ve Bilici,N., (2012). Meslek Yüksekokulları Muhasebe Öğrencilerinin Mesleğe Bakışları: Atatürk Üniversitesi'nde Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 383-398

Demir, B., & Subaşı, Ş. (2008). Muhasebe programlarına sınavsız geçiş hakkı olan öğrencilerin profili ve muhasebe mesleğine bakışları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (37), 88-98.

Dinç,E.(2008). Meslek Seçiminde Etkili olan Faktörlerin İncelenmesi: Meslek Yüksekokulu – Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,*(16).72

Duman,B.,(2015) Teknik Liselerde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açısı; Balıkesir İli Örneği, *4.Uluslararası Meslek Yüksekokulları Sempozyumu*,953-962

Hashim, H. M., Embong, A. M., & Shaari, Z. H. (2012). Perceptions on accounting career: A study among the secondary school students in a regional Kelantan state. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, *6*(12), 776-779.

Jindrichovska, I., & Kubickova, D. (2016). Perception of Accountants and Accounting Profession in two Countries: Different Terms of Economy and Culture. *International Journal of Economics & Business Administration (IJEBA)*, *4*(3), 60-79.

Malthus, S., & Fowler, C. (2009). Perceptions of accounting: a qualitative New Zealand study. *Pacific Accounting Review*, *21*(1), 26-47.

Manganaris, P., & Spathis, C. (2012). Greek students' perceptions of an introductory accounting course and the accounting profession. In *Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations* (pp. 59-85).

Mbawuni,J.(2015). Published by Canadian Center of Science and Education 9 Examining Students' Feelings and Perceptions of Accounting Profession in a Developing Country: *The Role of Gender and Student Category, International Education Studies*; Vol. 8, No. 6,9-23.

Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı(EARGED),(2010). Ticaret Meslek Ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Amaçlarına Hizmet Derecesinin Değerlendirilmesi, Ankara,

Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı,(2012), http://mtegm.meb.gov.tr/TR/dokumanlar/calistay2012.pdf, Adresinden erişildi

Milli Eğitim Bakanlığı, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü. (Şubat 2012). *Mesleki ve Teknik Eğitim Çalıştayı* . 2-10.18Ağustos 2017 http://mtegm.meb.gov.tr/TR/dokumanlar/ calistay2012.pdf. Adresinden erişildi.

Otlu,F., Durmuş, A.F., Solak, B.,(2012). Meslek Yüksekokulları Muhasebe Ve Vergi Bölümlerindeki Muhasebe Eğitimi ve Bölümün Geleceği Hakkındaki Bir Araştırma: Malatya Meslek Yüksekokulu Uygulaması, *Muhasebe Finans Dergisi*,(55).35-48

Özcan, İ., Ünal, F., & Helhel, Y. (2009). Muhasebe programı öğrencilerinin cinsiyet ve öğretim durumunun muhasebe mesleğine yönelik tutumları ile ilişkilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (41), 170-182.

Şengel,S.,(2010). Sürekli Muhasebe Meslek Eğitiminin Önemi ve Bir Değerlendirme, *Muhasebe ve Finans Dergisi*,(47).81-94

Tepeli,Y., Kayıhan,B.(2015).Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Muğla Sıtkı Kaçman Üniversitesi Örneği, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* ,(13-3),138-156

Wessels, P. L., & Steenkamp, L. P. (2009). An investigation into students' perceptions of accountants. *Meditari Accountancy Research*, *17*(1), 117-132.

Zeytinlioğlu,E.,(2012). Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Motivasyonu ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Dumlupınar Üniversitesi Örneği, *Muhasebe ve Finans Dergisi*,(53).103-116